

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่าง

วิภาดา มุกดา^{*§}, กชกร ชำนาญกิตติชัย[†], นิศิรา กายราศ[‡]

^{*} คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[†] สำนักกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[‡] โรงเรียนการทองเทียวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

[§] ผู้รับผิดชอบบทความ: amimukda9002@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่างและศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แจกแบบสอบถามกับประชาชนในพื้นที่ จำนวนทั้งสิ้น 645 คน และสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 140 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำผลที่ได้จากสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและตีความมาสรุปเป็นข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วยเจลล้างหน้าที่มีส่วนผสมของถ่านซังข้าวโพดของจังหวัดพิษณุโลก ครีมหมักผมที่มีส่วนผสมของน้ำมันจากเมล็ดสำโรงของจังหวัดสุโขทัย เซรั่มบำรุงผิวหน้าที่มีส่วนผสมของว่านกาบหอยและน้ำมันคัสตอร์ของจังหวัดกำแพงเพชร ครีมพอกผิวที่มีส่วนผสมของแป้งกล้วยของจังหวัดพิจิตร มีประสิทธิผลในการกันแดดและบำรุงผิวพรรณ ครีมกันแดดแบบอัดแท่งที่มีส่วนผสมของข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์ทุ่งตะโกของจังหวัดอุดรธานี เจลกระชับหน้าอกที่มีส่วนผสมของแป้งถั่วมะแฮะของจังหวัดตาก และครีมนวดผิวที่มีส่วนผสมของน้ำแร่บ้านครูของจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพนั้น ผลิตภัณฑ์ควรได้รับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชนและ ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ไม่ก่อให้เกิดการระคายเคือง ส่วนความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพนั้น ตัวผลิตภัณฑ์ควรนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้อย่างจริงจัง กลิ่นของผลิตภัณฑ์ควรเป็นกลิ่นตามธรรมชาติและเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นกับการดูแลสุขภาพ

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สมุนไพร, การแพทย์แผนไทย, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

The Development of Folk Wisdom Products in Health Care with Thai Traditional Medicine of Subdistrict Health Promotion Hospitals in the Lower Northern Region

Wipada Mukda^{*,§}, Kochakorn Chamnankittichai[†], Nisira Kaiyaras[‡]

^{*} Faculty of Management Science of Suan Dusit University, Bangkok 10300, Thailand

[†] The Office of Business Affairs of Suan Dusit University, Bangkok 10300, Thailand

[‡] School of Tourism and Hospitality Management of Suan Dusit University, Bangkok 10300, Thailand

[§] Corresponding author: amimukda9002@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were (1) to develop folk wisdom products in health care, based on Thai traditional medicine principles, of subdistrict or *tambon* health promoting hospitals (THPHs) in the lower northern region of Thailand and (2) to study demand and satisfaction of health care recipients towards the products. Data were collected using a questionnaire from 645 local residents and interviews with 140 relevant officials and people. Statistics for data analysis were frequency, percentage, average and standard deviation, and the information/data obtained were further analyzed and interpreted. The results showed the following: (1) The folk wisdom products in health care include face cleansing gel containing corn-cop charcoal of Phitsanulok province, hair treatment cream containing oil of *sam-rong* (*Sterculia foetida*) seeds of Sukhothai province, facial serum containing candle lily (*Tradescantia spathacea*) and mint oil of Kamphaeng Phet province, skin lotion containing banana flour of Phichit province, sunscreen stick containing organic brown rice of Khung Taphao, Uttaradit province, breast-tightening gel containing flour from pigeon pea (*Cajanus cajan*) of Tak province, and body massage cream containing mineral water from Bankru Hot Spring of Phetchabun province. (2) Concerning product development, local health products should be certified by the Ministry of Public Health, promoted to generate income for communities, and free of skin-irritating ingredients. And to enhance consumer satisfaction with such products, local natural resources should be seriously used as ingredients to ensure natural fragrance and change local communities' body-care lifestyles.

Key words: herbal product, Thai traditional medicine, subdistrict or *tambon* health promoting hospital

บทนำและวัตถุประสงค์

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแพร่ทางวัฒนธรรมตะวันตกอย่างรวดเร็ว ประกอบกับภาวะการบีบรัดตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้วิถีชีวิตและการดำรงอยู่ร่วมกันของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป ปัญหา

ทางด้านสุขภาพก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สาเหตุการเกิดโรคก็หลากหลายมากขึ้น เช่น ประชาชนเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อน้อยลง แต่กลับเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง เป็นต้น ทำให้ต้องมีการปรับกระบวนการทำงานด้านสุขภาพให้ทันกับสภาวะต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจึงจำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทำงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยระดมพลังทางสังคมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อสร้างเป็นเครือข่ายด้านสุขภาพชุมชนให้เข้มแข็งทำให้ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้^[1]

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ภาวะสุขภาพของคนไทยในปัจจุบัน โดยกระทรวงสาธารณสุขวิเคราะห์สาเหตุของการเสียชีวิตของคนไทยทั่วประเทศในปี 2550 ทั้งหมด 393,255 คน พบว่า เป็นโรคไร้เชื้อหรือโรคไม่ติดต่อ 122,833 คน หรือประมาณ 1 ใน 3 ของการเสียชีวิตทั้งหมด โรคที่พบว่ามีสถิติการเสียชีวิตสูงได้แก่ มะเร็ง ความดันโลหิตสูง เบาหวาน เส้นเลือดในสมองแตกและโรคหัวใจ สาเหตุของโรคไร้เชื้อดังกล่าวก็มาจากพฤติกรรมและการดูแลตนเองที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม เช่น การรับประทานอาหารไขมันสูง การไม่ออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ภาวะความเครียดจากการทำงาน ฯลฯ สาเหตุของการเสียชีวิตจากโรคไร้เชื้อทั้งหลาย สามารถป้องกันได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพตนเองในด้านการรับประทานอาหารและการใช้ชีวิต^[1]

ดังนั้นจากสถานการณ์ภาวะสุขภาพดังกล่าวทำให้การแพทย์แผนไทยเป็นวิธีการดูแลสุขภาพของคนไทยที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทย มีการใช้สมุนไพรในรูปแบบของอาหารสมุนไพรและการใช้ยาสมุนไพรในการอบ การประคบสมุนไพร การนวดไทย การแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกทางหนึ่งในการดูแลสุขภาพ ซึ่งเป็นองค์ความรู้เดิมที่มีการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่ไม่ได้รักษาเฉพาะอาการของโรค แต่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

สังคมและจิตวิญญาณ โดยพื้นฐานทางพุทธศาสนา ผสมกลมกลืนกับความเชื่อทางพิธีกรรม มีการเรียนการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างกว้างขวาง สืบทอดมายาวนานหลายพันปีนับเป็นภูมิปัญญาไทยที่น่าสนใจในการส่งเสริมสุขภาพตนเองและบุคคลในครอบครัว^[2]

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่กลับมาเห็นความสำคัญและใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติมากขึ้น รวมทั้งการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรค อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และสารที่ให้ประโยชน์อื่น ๆ และทางรัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขได้ส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพรภายในหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นยาบำบัดรักษาโรค รวมทั้งผลักดันให้ประชาชนหันมาสนใจการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร นอกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขยังได้ส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพรรักษาโรคควบคู่กับการใช้ยาแผนปัจจุบันในโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่ได้มีการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคจะเห็นว่าการแพทย์แผนไทยในระดับชุมชนหรือระดับท้องถิ่น ประชาชนจำนวนมากยังคงพึ่งพาการรักษาจากหมอพื้นบ้านและหมอแผนไทยในยามเจ็บป่วย ถือว่าเป็นการดูแลสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทย^[3]

ดังนั้นการวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการสืบสาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่กับสังคมไทยต่อไป

ระเบียบวิธีศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความต้องการของชุมชนเพื่อเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงในการหาทรัพยากรท้องถิ่นใน 7 จังหวัด เพื่อให้ได้ทรัพยากรในการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การดูแลสุขภาพ 7 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก ได้ทรัพยากร ถ่านซังข้าวโพด, จังหวัดสุโขทัย ได้ทรัพยากร เมล็ดลำโพง, จังหวัดกำแพงเพชร ได้ทรัพยากร ว่านกาบหอยและต้นมินต์, จังหวัดพิจิตร ได้ทรัพยากร แป้งกล้วย, จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ทรัพยากร ข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่โกลด์ลำเภา, จังหวัดตาก ได้ทรัพยากร ถั่วมะแฮะ และจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ทรัพยากร น้ำแร่ แล้วดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามกระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2559) ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก พัฒนาผลิตภัณฑ์เจลล้างหน้าถ่านซังข้าวโพด, จังหวัดสุโขทัย พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมหมักผมจากเมล็ดลำโพง, จังหวัดกำแพงเพชร พัฒนาผลิตภัณฑ์เซรั่มบำรุงผิวหน้าจากว่านกาบหอยกลั่นมินต์, จังหวัดพิจิตร พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมพอกผิวจากแป้งกล้วย, จังหวัดอุตรดิตถ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมอัดแท่งจากข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่โกลด์ลำเภา, จังหวัดตาก พัฒนาผลิตภัณฑ์เจลกระชับหน้าจากถั่วมะแฮะ และจังหวัดเพชรบูรณ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมนวดตัวจากน้ำแร่

ประชากร

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีจำนวน

ทั้งสิ้น 863 แห่ง ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 25 ของจำนวนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล^[4] ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 215 แห่ง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิเป็นการคัดเลือกโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขนาดใหญ่ ดังนั้นจึงเก็บกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มารับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวม 3 คน/1 แห่ง ซึ่งมี รพ.สต. จำนวน 215 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 645 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านสาธารณสุข ได้แก่ ปลัดอำเภอ สาธารณสุขจังหวัด นายกเทศมนตรี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการสาธารณสุข อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ จำนวน 140 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งมีการกำหนด

คำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เสนอความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ และได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย การหาคำร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ สรุปข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน 7 จังหวัด 7 ผลิตภัณฑ์

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีผลการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- 1) การพัฒนาลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ และ 2) อธิบายความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับบริการเกี่ยวกับการพัฒนาลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ

ส่วนที่ 1 การพัฒนาลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ การวิจัยได้นำทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตการเกษตรและสมุนไพรต่าง ๆ ในท้องถิ่นนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพในพื้นที่ 7 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย

1.1 จังหวัดพิษณุโลก ได้นำทรัพยากรถ่านซึ่งข้าวโพดมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เจลล้างหน้า ที่มีประสิทธิภาพในการชำระล้างสิ่งตกค้างและฝังนบนใบหน้า รวมถึงล้างเครื่องสำอางได้อย่างสะอาดหมดจด โดยไม่ทำให้ผิวหนังแห้งตึงและเป็นการบำรุงผิวหน้าไปในตัวขณะล้างหน้า เป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตถ่านซึ่งข้าวโพดให้มีมูลค่าสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น การพัฒนาลิตภัณฑ์

นี้เกี่ยวข้องกับเจลล้างหน้าที่มีส่วนผสมของถ่านซึ่งข้าวโพด ประกอบด้วย ถ่านซึ่งข้าวโพด 1.50% น้ำ (water) 50.00% พรอพพิลีนกลัยคอล (propylene glycol) 5.00% อะมิโนโค้ต (amino coat) 2.00% ไมริสติกแอซิด (myristic acid) 10.00% สเตียริกแอซิดทริปเปิ้ล (stearic acid tripple) 5.00% คูตินาเอจีเอชที (cutina AGHT) 2.00% โซฮาเทอริค ดีทู (zohatoric D-2) 16.00% คอมเพอเลน เคดี (com-perlan KD) 5.00% ไตรทาโนลามิด์ (TEA : triethanolamine) 0.50% ไกลแดนท์ พลัส (glydant plus) 0.30% วิตามินบี 3 (vitamin B3) 0.30% วิตามินอี (vitamin E) 0.40% สารสกัดแตงกวา (cucumber extract) 1.00% สารสกัดชะเอมเทศ (licorice extract) 1.00%

1.2 จังหวัดสุโขทัย

ได้นำทรัพยากรจากเมล็ดลำโรงมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ครีมหมักผม ที่มีประสิทธิภาพในการบำรุงเส้นผมและหนังศีรษะและเป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตน้ำมันจากลูกลำโรงให้มีมูลค่าสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น ซึ่งผู้บริโภคยุคปัจจุบันหันมาใส่ใจสุขภาพของเส้นผมมากยิ่งขึ้น โดยเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติในการดูแลสุขภาพ มีการนำสารสกัดสมุนไพรมาเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์แชมพูและครีมหมักผม ซึ่งสารสกัดสมุนไพรดังกล่าวนี้มีคุณสมบัติในการทำมาสะอาดและบำรุงเส้นผมและช่วยเพิ่มกลิ่นหอมตามชนิดของสมุนไพรที่นำมาใช้ในผลิตภัณฑ์อีกด้วย การพัฒนาลิตภัณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับโคลนหมักผมที่มีส่วนผสมของน้ำมันลูกลำโรง ประกอบด้วย น้ำมันลำโรง (*Sterculia foetida* L. oil) 1.00% น้ำ (DI-water) 57.20% คาโค 6098 (caco 6098) 15.00% รินซ์ คอมพาวด์ (rins compound) 5.00% กรดมะนาว (citric acid) 0.30% ซิลิวอเตอร์ (siliwater) 2.00% ไอโซ

โพรพิล ไมริสเทท (Iso Propyl Myristate หรือ IPM) 3.00% โคลนทะเล (sea clay) 8.00% โพลีควาเทเนียม 7 (polyquaternium 7 หรือ Lano) 3.00% ดีซี 8500 (DC 8500) 2.00% โปรตีนไข่ (egg protein) 1.00% ไกลแดนท์ พลัส (glydant plus) 0.50% วิตามิน B5 (vitamin B5) 1.00% สารสกัดมะหาด (oxyresveratrol) 1.00%

1.3 จังหวัดกำแพงเพชร ได้นำมาทรัพยากรจากว่านกาบหอยและต้นมันต์มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสริมบำรุงผิวหน้า ที่มีประสิทธิภาพในการบำรุงผิวหน้าและเป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตน้ำสีกว่านกาบหอยและน้ำมันมันต์ให้มีมูลค่าสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น ปัจจุบันคนไทยมักเกิดผื่นกระหรือรื้อรอยหมองคล้ำอันเนื่องมาจากรังสีอัลตราไวโอเลตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การพัฒนานวัตกรรมทำให้ผิวขาวจากสารธรรมชาติได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสารทำให้ผิวขาวหลายชนิดจะมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ไทโรซิเนสและ/หรือฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ จึงส่งผลให้การสร้างเมลานินในผิวหนังลดลงและทำให้ผิวพรรณกระจ่างใสขึ้นกว่าเดิม สารสกัดจากธรรมชาติเหล่านี้มีศักยภาพสูงในการนำไปเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางทำให้ผิวกระจ่างใส การพัฒนานวัตกรรมนี้เกี่ยวข้องกับเสริมบำรุงผิวหน้าที่มีส่วนผสมของว่านกาบหอยและน้ำมันมันต์ ประกอบด้วย น้ำ (aqua) 59.00% กรดเอทิลีนไดอามีนเตตราอะเซติก (ethylene diamine tetraacetic acid) 0.20% กรดทรานเอกซามิก (tranexamic acid) 3.00% วิตามินบี 3 (vitamin B3) 5.00% กลีเซอรีน (glycerin) 5.00% สารสกัดว่านหางจระเข้ (*Aloe Vera* extract) 3.00% ฟีนอกซีเอทานอล (phenoxyethanol) 1.00% น้ำมันโจโจบาร์ (jojoba oil) 5.00% เอ็มเอสเอส ไวท์ แอบซอร์บ (MSH White Absorb™) 5.00% ซิมไวท์

(phenylethyl resorcinol/Sym-White™) 0.50% วิตามินอี (vitamin E) 0.50% อัลฟาไบซาบอล (alpha bisabolol) 1.00% ซาตินครีมเมกเกอร์ (satin cream maker) 1.00% ซิลิโคนเจล (silicone gel) 10.00% สารสกัดมะหาด (oxyresveratrol) 2.80% น้ำมันมินต์ (mint essential oil) 1.00%

1.4 จังหวัดพิจิตร ได้นำทรัพยากรแป้งกล้วยมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ครีมพอกผิวที่มีประสิทธิภาพในการกันแดดและบำรุงผิวพรรณและเป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตข้าวคั่วสำเนาให้มีมูลค่าสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผิวหน้าสะอาดปราศจากสิ่งสกปรกที่อุดตันจนทำให้เกิดสิวและผลิตภัณฑ์ที่ทำให้สีผิวจางลงได้กำลังเป็นที่ต้องการอย่างมากในตลาด สำหรับในเด็กวัยรุ่นการล้างหน้าเพื่อทำความสะอาดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ผลิตภัณฑ์พอกผิวเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถทำความสะอาดได้มากกว่าการล้างหน้าธรรมดา โครงการวิจัยนี้เน้นให้เกิดการนำสมุนไพรไทยที่มีการใช้มานานและหาได้ง่ายมาพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมและสะดวกต่อการใช้ในชีวิตรประจำวัน การพัฒนานวัตกรรมนี้เกี่ยวข้องกับครีมพอกผิวที่มีส่วนผสมของแป้งกล้วย ประกอบด้วย แป้งกล้วย (banana powder) 15.00% น้ำ (aqua) 66.50% อลันโทอิน (allantoin) 0.50% อะมิโนโคต (aminocoat) 2.00% กลีเซอรีน (glycerin) 2.00% วีกัม อัลตรา (veegum ultra) 2.00% อลิสโตเฟลกซ์ เอวีซี (aristoflex AVC) 0.50% โฮสตาแพทเคแอล 340 (hostaphat KL 340) 3.00% วิตามินอี (vitamin E) หรือ alpha-tocopherol 2.00% คอลลาเจน (collagen) 1.00% สารสกัดชะเอมเทศ (licorice extract) 2.00% สารสกัดหม่อน (mulberry extract) 2.00% ไกลแดนท์ พลัส (glydant plus) 0.30% กลิน

(essential oil) 0.20%

1.5 จังหวัดอุดรธานี ได้นำมาทรัพยากรข้าวกล้องไร้งลิ้งค์มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ครีมกันแดดซึ่งเป็นครีมกันแดดรูปแบบใหม่ที่เป็นลักษณะอัดแท่งที่มีประสิทธิภาพในการกันแดดและบำรุงผิวพรรณและเป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตข้าวคั่วตากให้มีความสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับครีมกันแดดที่มีส่วนผสมของข้าวกล้องไร้งลิ้งค์อินทรีย์คั่วตากประกอบด้วย ผงข้าวคั่วตาก 1.00% อ็อกทิลเมท็อกซีซินนามเต (octyl methoxycinnamate) 6.00% โอซีอาร์ (OCR) 6.00% วาสลีน (vasaline) 29.00% พาราฟินแว็กซ์ (paraffin wax) 16.50% บิวทิลไฮดรอกซี โทลูอิน (butylated hydroxy toluene) 0.50% ซิโคลเมทิกอน (cyclomethicone) 40.00% กลิ่น 1.00%

1.6 จังหวัดตาก ได้นำมาทรัพยากรถั่วมะแฮมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เจลกระชับหน้าอกที่มีประสิทธิภาพในการยกกระชับหน้าอกและบำรุงผิวพรรณและเป็นการต่อยอดนวัตกรรมการผลิตแป้งถั่วมะแฮให้มีความสูงและเก็บรักษาคุณสมบัติได้นานขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับเจลกระชับหน้าอกที่มีส่วนผสมของแป้งถั่วมะแฮ ประกอบด้วย แป้งถั่วมะแฮ 1.00% น้ำ (water) 82.50% พรอพพิลีนไกลคอล (propylene glycol) 2.00% กลีเซอริน (glycerin) 3.00% ออลานโทอิน (allantoin) 0.50% โอลิโก จีจีเอฟ (oligo GGF) 1.00% คาโบพอล 940 (carbopal 940) 1.00% อีมัลซิเจน 040 (emulsogen 040) 2.00% ไตรเอทานอลามีน (triethanolamine) 0.50% สารสกัดถั่วเน่า (nutto gum extract) 1.00% สารสกัดกวาวเครือขาว (pueraria extract) 1.00% คอลลาเจน (collagen) 1.00% แลคโตไบโอด (lac-

tobiol) 1.00% แลคโตไฮดรอล (lactohydrol) 1.00% ไกลแดนท์ พลัส (glydant plus) 0.50% กลิ่น 1.00%

1.7 จังหวัดเพชรบูรณ์ คณะผู้วิจัยได้นำทรัพยากรน้ำแร่มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ครีมนวดผิวที่มีประสิทธิภาพในการบำรุงผิวผิวเป็นการต่อยอดผลิตภัณฑ์น้ำแร่บ้านครูให้มีความสูงขึ้นเพื่อให้ผิวมีสุขภาพดีอย่างแท้จริง เป็นเกราะป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้เกี่ยวข้องกับครีมนวดผิวที่มีส่วนผสมของน้ำแร่ ประกอบด้วย น้ำ (aqua) 67.00% ออลานโทอิน (allantoin) 0.50% พรอพพิลีนไกลคอล (propylene glycol) 2.00% อลิสโตเฟรค เอวีซี (aristoflex AVC) 1.10% เอพี แวกซ์ 80 (AP wax 80) 1.00% เชียร์บัตเตอร์ (shear butter) 4.00% อลิสคอล 165 (ariscal 165) 5.00% ไวท์ออย (white oil) 5.00% เคแอล 340 ดี (KL 340 D) 1.00% ซิลิโคน ดีซี 344 (DC 344) 1.00% ไกลแดนท์ พลัส (glydant plus) 0.50% แลคโตไบโอด (lactobiol) 1.00% แลคโตไฮดรอล (lactohydrol) 1.00% วิตามินอี (vitamin E) 1.00% คูลลิ่งเอเจนต์ (cooling agent) 1.00% กลิ่น 1.00% สี 1.00%

ส่วนที่ 2 ความต้องการและความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ

ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ควรได้รับการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข ต้องการการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาสามารถสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่น ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ไม่ก่อให้เกิดการระคายเคือง การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพและผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับสภาพผิวของคนไทย การ

ปรุงแต่งกลิ่นและสีสันทําให้ผลิตภัณฑ์น่าใช้มากยิ่งขึ้น ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทยควรช่วยบำรุงผิวและเสริมความงามและส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ควรปลอดจากสารเคมีสังเคราะห์ ผลิตภัณฑ์ควรมีสรรพคุณตามที่ฉลากระบุไว้

ความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ควรมีการนําทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาใช้เสริมในตัวผลิตภัณฑ์พัฒนา กลิ่นของผลิตภัณฑ์เป็นกลิ่นตามธรรมชาติของสมุนไพร ภูมิปัญญาพื้น

บ้านปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนในเรื่องการดูแลสุขภาพ ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์เป็นสารสกัดจากธรรมชาติทำให้น่าเชื่อถือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านช่วยแก้ไข้ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความคุ้มค่าและปลอดภัยในการดูแลสุขภาพของท่าน ความรู้สึกเมื่อได้ทดสอบผลิตภัณฑ์นี้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในพื้นที่ของท่านเป็นการเพิ่มคุณภาพที่ยอมรับได้ คุณประโยชน์ของส่วนผสมมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้จะได้รับการดูแลคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย มีการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์หรือคุณภาพของ

ตารางที่ 1 ภาพรวมความพึงพอใจเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. มีการนําทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาใช้เสริมในตัวผลิตภัณฑ์	4.23	0.614	มากที่สุด	1
2. รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม	4.00	0.697	มาก	9
3. กลิ่นของผลิตภัณฑ์เป็นกลิ่นตามธรรมชาติของสมุนไพร	4.16	0.651	มาก	2
4. ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์เป็นสารสกัดจากธรรมชาติทำให้น่าเชื่อถือ	4.10	0.629	มาก	4
5. คุณประโยชน์ของส่วนผสมมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.03	0.647	มาก	7
6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านช่วยแก้ไข้ปัญหาการประกอบอาชีพของชาวบ้าน	4.05	0.686	มาก	5
7. ภูมิปัญญาพื้นบ้านปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนในเรื่องการดูแลสุขภาพ	4.11	0.661	มาก	3
8. ภูมิปัญญาพื้นบ้านในพื้นที่ของท่านเป็นการเพิ่มคุณภาพที่ยอมรับได้	4.04	0.668	มาก	6
9. ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้จะได้รับการดูแลคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	4.03	0.659	มาก	7
10. ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความคุ้มค่าและปลอดภัยในการดูแลสุขภาพของท่าน	4.05	0.686	มาก	5
11. การประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์	4.01	0.678	มาก	8
12. ความรู้สึกเมื่อได้ทดสอบผลิตภัณฑ์นี้	4.05	0.666	มาก	5
ภาพรวม	4.07	0.666	มาก	

ผลิตภัณฑ์และรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน 7 จังหวัด 7 ผลิตภัณฑ์นั้น ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากธรรมชาติและสมุนไพรยังมีแนวโน้มที่ดี โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากธรรมชาติและสมุนไพรแต่ผลิตภัณฑ์ที่จะยังเติบโตต่อไปได้นั้นมีเงื่อนไขว่าราคาจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้บริโภคยอมรับได้และผู้บริโภคมีความเชื่อถือในมาตรฐานการผลิตและคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพร กระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์ธรรมชาติจากสมุนไพรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริโภคจำนวนมากได้หันมานิยมใช้ยาจากสมุนไพรทดแทนการใช้ยาจากการสังเคราะห์ทางเคมีที่อาจก่อให้เกิดผลข้างเคียงต่อร่างกายได้ ดังนั้น ข้อได้เปรียบต่าง ๆ เหล่านี้นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการผลักดันธุรกิจงานวัฒนธรรมสมุนไพรของประเทศไทยหนึ่งในแนวทางการพัฒนางานวัฒนธรรมสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพนั้น คือ การทำนวัตกรรมจากธรรมชาติและสมุนไพรซึ่งเป็นการนำองค์ความรู้จากการแพทย์แผนไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาของประเทศมาพัฒนาร่วมกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การควบคุมมาตรฐานให้สามารถผลิตได้ตามมาตรฐานสากล ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์นวัตกรรมทรัพยากรตามธรรมชาติและสมุนไพรจะต้องมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพ ตลอดทั้งระบบตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์สมุนไพร การปลูก การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาวัตถุดิบเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผลการวิจัยดัง

กล่าวสอดคล้องกับ^[5] ประเภทของผลิตภัณฑ์ใหม่แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) ผลิตภัณฑ์ใหม่ของโลก 2) สายผลิตภัณฑ์ใหม่ 3) การเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าไปในสายผลิตภัณฑ์เดิม 4) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์เดิม 5) การปรับเปลี่ยนตำแหน่งผลิตภัณฑ์ 6) การลดต้นทุน และยังคงสอดคล้องกับ^[6] การพัฒนาผลิตภัณฑ์บารัมว่านร้อยแปดตามกระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ทฤษฎีการออกแบบความคิด (design thinking) และเพื่อศึกษาความคงสภาพทางกายภาพของผลิตภัณฑ์บารัมว่านร้อยแปด วิธีการทดลองจะศึกษากระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีศึกษาความต้องการโดยการสังเกตพูดคุยเบื้องต้น เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพูดคุยถึงปัญหาที่แท้จริง ออกแบบผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์และสถานที่ผลิต สร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ 8 ดำรับและคัดเลือกผลิตภัณฑ์โดยระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม จึงได้มา 3 สูตร การศึกษาความคงสภาพทางกายภาพของผลิตภัณฑ์เป็นการทดสอบการกระจายบนผิว การแยกชั้น ความมัน ความหนืด กลิ่นและสีที่อุณหภูมิห้องอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิ 45 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 1 เดือน และทดสอบในสภาวะร้อนเย็น จำนวน 6 รอบ จากการทดลองพบว่า สูตร 6 และสูตร 7 เมื่ออยู่ที่อุณหภูมิที่ร้อนจะมีสีอ่อนลง เนื่องจากความร้อนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสีผลิตภัณฑ์และเมืองไทยเป็นประเทศที่มีภูมิอากาศร้อนเป็นส่วนใหญ่มักจะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์และสูตร 8 เป็นสูตรที่ทดสอบความคงสภาพไม่มีการเปลี่ยนแปลง

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ควรได้รับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข ผลิตภัณฑ์นั้นต้องการการดูแลสุขภาพและสามารถสร้างอาชีพ รายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ไม่ก่อให้เกิดการระคายเคือง การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ควรเหมาะสมกับสภาพผิวของคนไทย การปรุงแต่งกลิ่นและสีกลิ่นทำให้ผลิตภัณฑ์น่าใช้มากยิ่งขึ้น ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทยควรช่วยบำรุงผิวและเสริมความงามและส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ควรปลอดจากสารเคมีสังเคราะห์และผลิตภัณฑ์ควรมีสรรพคุณตามที่ฉลากระบุไว้^[7] ผลิตภัณฑ์ใหม่หมายถึง เป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าบริการใด ๆ ที่ใช้สำหรับกิจการอาจจะเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการที่มีอยู่แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการจะต้องมีผลให้ผู้บริโภคหรือลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์สินค้าหรือบริการให้มากที่สุดและสอดคล้องกับ^[8] ศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านของการบริการระบบเวชภัณฑ์แพทย์แผนไทย พบว่า ยังมีไม่เพียงพอในการให้บริการสำหรับการบูรณาการด้านการแพทย์แผนไทยกับแผนปัจจุบัน พบว่า ถึงแม้จะใช้ทฤษฎีในการบำบัดรักษาโรคต่างกัน ก็สามารถบูรณาการเข้ากันได้ทั้งในมิติของการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสภาพ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจเกี่ยวกับการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ ควรมีการนำทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มาใช้เสริมในตัวผลิตภัณฑ์ พัฒนากลิ่นของผลิตภัณฑ์เป็นกลิ่นตามธรรมชาติของสมุนไพร ภูมิปัญญาพื้นบ้านปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนในเรื่องของการดูแลสุขภาพ ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์เป็นสารสกัดจากธรรมชาติทำให้น่าเชื่อถือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านช่วยแก้ไขปัญหการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความคุ้มค่าและปลอดภัยในการดูแลสุขภาพของท่าน ความรู้สึกเมื่อได้ทดสอบผลิตภัณฑ์นี้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในพื้นที่ของท่านเป็นการเพิ่มคุณภาพที่ยอมรับได้ คุณประโยชน์ของส่วนผสมมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านนี้จะได้รับการดูแลคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย มีการประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์หรือคุณภาพของผลิตภัณฑ์และรูปแบบของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ^[9] การทำการศึกษเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทย มีความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงาน มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้การสร้างการเรียนรู้แนวทางการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และยังสอดคล้องกับ^[10] ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 51.2, 82.1

และ 90.7 ตามลำดับ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรอันจะนำมาสู่ความปลอดภัยด้านสุขภาพของประชาชน

ข้อสรุป

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน 7 จังหวัด 7 ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นไปตามกระบวนการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2559) ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก พัฒนาผลิตภัณฑ์เจลล้างหน้าถ่านซังข้าวโพด, จังหวัดสุโขทัย พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมหมักผมจากเมล็ดสำโรง, จังหวัดกำแพงเพชร พัฒนาผลิตภัณฑ์เซรั่มบำรุงผิวหน้าจากว่านกาบหอยกลั่นมันต์, จังหวัดพิจิตร พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมพอกผิวจากเปลือกกล้วย, จังหวัดอุดรธานี พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมอัดแท่งจากข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่โกล้งสำเภา, จังหวัดตาก พัฒนาผลิตภัณฑ์เจลกระชับหน้าอกจากถั่วมะแฮะ และจังหวัดเพชรบูรณ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ครีมนวดตัวจากน้ำแร่ การวิจัยนี้จึงเป็นการนำเอาทรัพยากรและสมุนไพรในท้องถิ่นซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนวัฒนธรรม รวมถึงเป็นรากฐานเกษตรกรรมที่มีคุณค่าของประเทศไทย ทั้งนี้ทรัพยากรและสมุนไพรในท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตและสังคมไทยมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการนำสมุนไพรมาประกอบในอาหารคาว หวาน เป็นยารักษาโรค ใช้ในการบำบัดดูแลและฟื้นฟูสุขภาพหรือแม้กระทั่งใช้เพื่อการเสริมความงาม ภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการสั่งสม สืบทอดและพัฒนาอย่างยาวนาน โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้ที่ต้องการลดการใช้

สารเคมีที่เป็นอันตรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสรักสุขภาพที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันและให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในการนำสารสกัดจากสมุนไพรที่เป็นเกษตรอินทรีย์มาผสมในผลิตภัณฑ์และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษากระบวนการและวัตถุดิบที่ใช้เพื่อสามารถบูรณาการให้เข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมทั้งศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในมุมมองที่แตกต่างออกไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณชุมชนทั้ง 7 จังหวัดและผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทุกท่านในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ ซึ่งผลที่ได้เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านใน 7 จังหวัด 7 ผลิตภัณฑ์ในการส่งเสริมสุขภาพเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิตและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

References

1. Ministry of Public Health. National reproductive health development policy and strategy No.1 (2010-2014). Nonthaburi: The War Veterans Organization of Thailand; 2010. (in Thai)
2. Jaisa-ard R, Kanjanarach T. Needs for competency improvement in pharmacy service at a primary care level. *Isan Journal of Pharmaceutical Sciences*. 2014;10:69-79. (in Thai)
3. Petchang R, Kamonkunanon S, Tongsiri S, Boonsung A. Herb business management for boosting the local occupation in Uttaradit province. *Area Based Development Research Journal*. 2016;8(1):62-77. (in Thai)
4. Kiawan Y. Principles of research and thesis. Bangkok:

- Supplementary Media Center Bangkok; 2007. (in Thai)
5. Niwatcharoenrung S. New product development process and acceptability on cotto ceramic floor tiles with the speed surface interlock installation system (thesis). Bangkok: Kasetsart University; 2010. (in Thai)
 6. Domea Y. The development of Wan Roy Pad Balm products in the enterprise development of herbs Klong Luang district, Klong Luang district, Pathum Thani. VRU Research and Development Journal Science and Technology. 2018;13(2):64-73. (in Thai)
 7. Mccarthy J.E, William D.P. Essentials of marketing. United States: E. Jerome Mc Garthy and Associates Inc; 1996. p. 35-44.
 8. Ukampan S. Development services to traditional Thai medicine, a case study for *Tombol* Health Promoting Hospital in Muang Kalasin. Kalasin Governance Journal. 2013;2(1):90-113. (in Thai)
 9. Mariwong A, Wongwirach K. The community product development format of traditional Thai massage community business group at Ban Mae Tha, Mae Tha sub-district, Mae Tha district, Lampang province. Paper presented at The 2nd MJU-Phrae National Research Conference; 2011 Sep 1-2; 2011. (in Thai)
 10. Wichantuk P. Knowledge, attitude and behavior of herbal medicinal products used among peoples in Nong Bua Sala village, Mueang district, Nakhon Ratchasima province. Journal of Health Science. 2019;28(2):244-54. (in Thai)